

В. А. Фурсова

РЕЙТИНГОВА МОДЕЛЬ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРОБЛЕМНОГО БАНКУ ЯК КЛЮЧОВА УМОВА УСПІШНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КРИЗИ

Обґрунтовано необхідність розроблення рейтингової моделі оцінювання фінансової стабільності проблемних банків, яка поєднує методи експертного оцінювання та коефіцієнтного аналізу на підставі використання теорії нечітких множин.

The rating model for evaluating the financial stability of troubled banks is suggested in the article. The model combines the methods of expert evaluation and coefficient analysis on basis of using the fuzzy set theory.

Ключові слова: проблемний банк, банківська система, рейтинг фінансової стабільності, фінансова криза, експертна оцінка, коефіцієнтний аналіз, теорія нечітких множин.

Банківські кризи — закономірне явище в динаміці розвитку економічної системи загалом. Відповідно збільшується кількість проблемних банків, що є звичним явищем для багатьох країн світу, у т. ч. України. Наслідки фінансової кризи 2008—2009 рр. досі відчутні, про що свідчать негативні результати діяльності вітчизняної банківської системи протягом трьох років (у 2009 р. збитки становили 38,4 млрд грн, у 2010 р. — 13 млрд, у 2011 р. — 7,7 млрд грн [1]).

Незважаючи на те, що кількість збиткових банків щорічно зменшувалася (із 65 у 2009 р. до 35 у 2010 р. і 30 у 2011 р.), багато банківських установ зазнавали збитків упродовж цього періоду (протягом трьох років поспіль — 18 установ, двох років — 7, одного року — 6 установ) [2]. Лідерами за негативними результатами діяльності за 2011 р. є: Укрсиббанк, Укргазбанк, Родовід Банк та “Форум” (табл. 1).

Наявність збитків — основна ознака проблемного банку, а головною причиною їх виникнення є проблемні активи. Тому своєчасне виявлення та оцінювання проблем банку становить ключову умову успішного врегулювання криз та підвищення стійкості банківської системи.

В Україні надійність комерційних банків оцінюється з допомогою методик CAMELS, Центру наукових досліджень Національного банку України, О. Б. Ширинської, В. С. Кромонава або приватних рейтингових агентств (“Кредит-рейтинг”, “Експерт-Україна”, “РБК-Україна”), результати яких не завжди публікуються в пресі [3—8]. У зв’язку з цим користувачам банківських послуг складно оцінити надійність банку. Крім того, розроблені рейтинговими агентствами і регуляторами України методики мають недоліки, детально розглянуті деякими вченими [4; 5; 9]. В усіх методиках не враховуються показники зростання активів та депозитів, стійкості ресурсної бази, до того ж є

Таблиця 1. Динаміка прибутків/збитків комерційних банків, тис. грн

Банк	2009	2010	2011
Укрсиббанк	-1 243 558	-3 145 186	-3 717 329
Фінанси та кредит	-449 978	-188 637	-79 163
Укргазбанк	-4 415 600	10 058	-3 613 984
Кредитпромбанк	-307 430	25 294	-683 808
Форум	-664 557	-3 282 345	-777 209
Ерсте Банк	-345 726	-133 794	-171 992
VAB Банк	-381 738	-621 347	-497 361
Родовід Банк	-4 215 998	-4 264 124	-1 399 093
Сведбанк	-4 342 240	86 155	-520 220
Хрещатик	-86 174	-209 409	-35 955
Універсал Банк	-230 889	-593 591	-418 667
Правекс-Банк	-710 801	-188 413	-131 649
Піреус Банк МКБ	-285 462	-286 364	-649 574
Кліринговий Дім	-28 406	64 151	-41 104
БМ Банк	-112 749	-14 995	-36 351
Банк Кіпру	2 130	1 173	-82 532
Експобанк	-17 211	-122 856	-9 509
Місто Банк	-52 945	-14 525	-17 950
Перший Інвестиційний Банк	-41 348	2 626	-10 390
Базис	401	208	-55 919
Банк Петрокоммерц-Україна	-46 701	-142	-140 166
Національний Кредит	240	-80 744	-45 002
Енергобанк	1 502	-46 901	-35 032
Новий	-14 042	-35 617	-7 160
Львів	-68 056	-36 400	-51 389
Преміум	5 170	1 185	-8 490
Інпромбанк	-114 952	30 660	-406 742
Дойче Банк ДБУ	-6 554	-28 950	-33 412
ЄБРФ	1 037	1 129	-1 335
Столиця	-205 841	8 853	-114 283

Джерело: розраховано за: Дані фінансової звітності банків України станом на 01.01.2010, 01.01.2011, 01.01.2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097.

істотні відмінності в отриманих результатах. Аналітики окремих рейтингових агентств узагалі не оцінювали діяльність банків із великими збитками, таких як “Київ”, Укргазбанк, Родовід Банк, а також VAB Group, тому в їхніх клієнтів немає можливості оцінити ступінь проблемності банку і вжити необхідних заходів щодо зниження своїх ризиків.

Так, за методикою “Експерт-Україна” проаналізовано 10 із 30 банків, які закінчили 2011 р. зі збитками (табл. 2). Усього було проаналізовано 82 комерційних банки [7].

Таблиця 2. Загальний рівень фінансового стану комерційних банків за методикою “Експерт-Україна”

Назва банку	Місце в рейтингу	Місце банку за розміром активів (НБУ)	Рейтинг за буквеною шкалою (2011)	Підсумковий інтегральний показник
Банк Кіпру	33	64	B	343,85
Правекс-Банк	37	33	B+	325,50
Ерсте Банк	41	22	B+	313,91
Місто Банк	42	75	B+	313,53
Укрсиббанк	45	9	B+	306,92
БМ Банк	51	52	B+	302,89
Кліринговий Дім	55	48	B	300,32
Хрещатик	59	28	C++	294,78
Енергобанк	61	76	C+	291,16
Сведбанк	68	27	C	284,65

Джерело: Рейтинг надійності українських банків в 2011 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://expert-rating.com/data/upload/PI-ratings/Banks_ratings-2011.pdf.

За методикою “Кредит-Рейтинг” досліджено лише 8 банків, які закінчили 2011 р. зі збитками (оцінка 5 — найвища надійність, 4 — висока надійність) (табл. 3).

Таблиця 3. Рейтинг надійності комерційних банків за методикою “Кредит-Рейтинг”

Банк	Рівень рейтингу
Банк Петрокоммерц-Україна	4
Львів	4
Піреус Банк МКБ	5
Сведбанк	5
Універсал Банк	5
Хрещатик	4
Енергобанк	4
Ерсте Банк	5

Джерело: Рейтинг надійності комерційних банків станом на 29.03.2012 за методикою “Кредит-Рейтинг” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ru/events/press-releases/13120>.

У зв’язку з тим, що компанія не розкриває методику визначення рейтингу, а також оцінюється невелика кількість об’єктів, не видається можливим виявити серед проблемних банків життєздатні й ті, що потребують ліквідації.

За методикою “РБК-Україна” проаналізовано тільки 14 із 30 банків, які закінчили 2011 р. зі збитками (табл. 4). У рейтингу брали участь 52 комерційних банки [8].

Проведений аналіз методик оцінювання засвідчує істотні відмінності в отриманих результатах. Однак основним недоліком є те, що банки, які

Таблиця 4. Рейтинг надійності комерційних банків у 2011 р. за методикою “РБК-Україна”

Банк	Рівень резервів	Динаміка поганих кредитів	CIR	CA	LR	Експертна оцінка	Ставки за депозитами	Бали	Місце
Ерсте Банк	32	35	32	38	50	21	37	298	7
Укрсиббанк	3	49	36	32	34	0	42	232	14–15
Правекс-Банк	17	28	50	37	3	0	47	232	14–15
Кліринговий Дім	18	48	38	30	44	0	42	219	18
Укргазбанк	36	16	21	25	47	10	30	216	19
Піреус Банк МКБ	4	42	44	47	42	0	17	204	22
Універсал Банк	2	11	47	43	28	0	23	201	23
Банк Форум	5	45	17	49	27	0	22	182	27
Фінанси і Кредит	34	46	9	21	4	0	23	146	34
VAB Банк	29	25	11	1	32	10	4	133	36
Хрещатик	15	33	8	14	30	0	23	131	37
Південкомбанк	51	23	14	11	16	0	11	119	40
Кредитпромбанк	16	6	10	41	9	0	23	115	41
БМ Банк	30	41	12	18	8	0	1	104	45

Джерело: Рейтинг надійності комерційних банків у 2011 р. за методикою РБК-Україна [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr>.

мають збитки та проблемні активи, переважно належать до групи банків із низькою фінансовою стійкістю, і визначити, чи справді це так або банк зазнає тимчасових труднощів, не можливо. Тобто ці методики не працюють в умовах кризи.

Коротко розглянемо поняття проблемного банку й проблемних активів. Підходи до визначення сутності проблемного банку наведено у праці О. Еркес [10]. Погоджуємося з тлумаченням Центру наукових досліджень НБУ, який визначає проблемний банк як той, що відчуває потенційну або реальну загрозу стану своєї ліквідності чи платоспроможності [11]. Незважаючи на те, що термін “проблемні активи” дуже часто використовується в публіцистичній літературі й виступах керівництва комерційних банків і НБУ, у нормативно-правовій базі такого визначення немає. Найчастіше названі активи ототожнюють із проблемними кредитами юридичних і фізичних осіб, оскільки частка кредитного портфеля в активах банку найбільша. Однак перелік кредитних операцій відповідно до Закону України “Про банки і банківську діяльність” [12] і Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків [13] значно ширший. Тому, на нашу думку, проблемний актив — це сумнівна і безнадійна заборгованість (за коштами банків у розрахунках за строковими депозитами, розміщеними в інших банках; за кредитами, наданими банкам, органам державної влади та місцевого самоврядування, юридичним і фізичним особам; за вимогами, придбаними за операціями факторингу; за кредитами, наданими

за врахованими векселями суб'єктам господарювання; за лізинговими договорами); знецінені цінні папери у портфелі банку до погашення та на продаж; знецінені інвестиції в асоційовані й дочірні компанії, що утримуються з метою продажу; виконані банком позабалансові зобов'язання (гарантії, поручительства, підтверджені акредитиви, акцепти та авалі), за якими не надійшло відшкодування в терміни, визначені договором.

Метою дослідження є розроблення рейтингової моделі оцінювання фінансового стану проблемного банку, яка поєднує методи експертного оцінювання та коефіцієнтного аналізу з допомогою інструментарію нечітких множин і дає змогу враховувати фактори невизначеності й ризику.

Рейтингову модель оцінки RFSTB (*Rating Financial Stability Troubled Bank* — рейтинг фінансового стану проблемного банку) побудовано з використанням матричного методу та нечітких класифікаторів. Сутність матричного методу комплексного оцінювання фінансової стійкості банку полягає в такому. Будується матриця, де за рядками розташовані показники, які характеризують різні аспекти фінансової стійкості банку, а за стовпцями — якісні рівні цих показників (“низький”, “середній”, “високий”). На перетині рядків і стовпців визначається рівень належності поточного кількісного рівня чинника якісній підмножині, яка вимірюється з допомогою нечіткого класифікатора. Потім, за формулою, наведеною далі, розраховується підсумковий комплексний показник.

Модель рейтингового оцінювання фінансового стану банку з проблемними активами охоплює такі етапи:

1. Вибір системи показників, які найефективніше та всебічно характеризують діяльність суб'єкта господарювання.

У методиці RFSTB запропоновано використовувати 15 показників для оцінювання фінансового стану комерційного банку: достатності капіталу, ліквідності та структури активів, якості активів, рентабельності й ефективності менеджменту банку, а також ті, які характеризують масштаб роботи банку (табл. 5).

2. Класифікація значень показників.

Один і той самий рівень фінансового показника X_i може бути по-різному інтерпретований експертами, наприклад, як низький або середній. Використання теорії нечітких множин дає змогу задати лінгвістичну змінну “рівень фінансового показника X_i ” шляхом уведення п'яти нечітких підмножин її значень (дуже низький, низький, середній, високий і дуже високий) [14] (табл. 6). Кожна така підмножина описується трапецієподібним числом, абсциси якого задаються сусідніми по стовпцях значеннями інтервалів для кожного показника. Ступінь упевненості експерта у віднесенні показника до певного рівня описує функція належності, тому вона будується для всіх рівнів фінансового показника X_i .

Таблиця 5. Система показників RFSTB

Показник	Показники комерційного банку
1. Показники достатності капіталу	
X1	Власний капітал банку / Чисті активи
X2	Власний капітал банку / Залучені кошти
2. Показники ліквідності та структури активів	
X3	Робочі активи / Активи
X4	Кредитний портфель / Активи
X5	Грошові кошти та їх еквіваленти / Зобов'язання до запитання
X6	Кредити / Депозити
X7	Високоліквідні активи / Зобов'язання
X8	Термінові депозити + цінні папери власного боргу / Залучені кошти
3. Показники якості активів	
X9	Резерви за кредитними операціями / Кредити
X10	Резерви за активними операціями / Активи
4. Показники рентабельності та ефективності менеджменту банку	
X11	Поточний збиток / Активи банку
X12	Прибуток / Збиток за попередній період / Активи банку за попередній період
X13	Активи за звітний період / Активи за попередній період
X14	Депозити за звітний період / Депозити за попередній період
5. Масштаб роботи	
X15	Активи / Сукупні активи банківської системи

Джерело: складено автором.

3. Розрахунок підсумкової оцінки рівня фінансової стійкості за формулою [15]:

$$g = \sum_{j=1}^5 g_j \sum_{i=1}^N r_i \lambda_{ij}, \quad (1)$$

де g_j — опорні ваги для зведення кількох окремих показників в один (за дуже низького значення показника рівень фінансової стійкості $g = 0,1$, за середнього $g = 0,5$, за дуже високого $g = 0,9$);

r_i — вага показників;

λ_{ij} — ступінь належності поточного показника певній підмножині. Якщо отримане значення потрапляє в певний інтервал, то λ_{ij} дорівнює 1, якщо ні, то 0.

Оскільки показники однаково впливають на рівень фінансової стійкості банків, то:

$$r_i = \frac{1}{N} = \frac{1}{15}. \quad (2)$$

4. Лінгвістичне розпізнавання.

Будується класифікатор поточного значення g показника фінансової стійкості як критерій розбиття цієї множини на нечіткі підмножини (табл. 7), що є стандартним п'ятирівневим класифікатором на 01-носії [15].

Таблиця 6. Класифікація значень показників X1–X15

Показник	Т-числа $\{\lambda\}$ для лінгвістичної змінної "Величина параметра"			
	Дуже низький	Низький	Середній	Високий
X1	(0, 0, 6,0, 7,5)	(6,0, 7,5, 10,5, 12,0)	(10,5, 12,0, 15,0, 16,5)	(15,0, 16,5, 19,5, 21,0)
X2	(0, 0, 6,8, 8,7)	(6,8, 8,7, 12,4, 14,2)	(12,4, 14,2, 17,9, 19,8)	(17,9, 19,8, 23,5, 25,4)
X3	(0, 0, 46,0, 51,0)	(46,0, 51,0, 63,0, 69,0)	(63,0, 69,0, 79,0, 82,0)	(79,0, 82,0, 90,0, 93,0)
X4	(0, 0, 38,0, 42,0); (≥ 91)	(38,0, 42,0, 48,0, 52,0)	(48,0, 52,0, 60,0, 65,0)	(60,0, 65,0, 75,0, 80,0)
X5	(0, 0, 40,8, 46,7)	(40,8, 46,7, 58,3, 64,2)	(58,3, 64,2, 75,0, 80,0)	(75,0, 80,0, 90,0, 95,0)
X6	(1,90, 2,10, ∞)	(1,50, 1,70, 1,90, 2,10)	(1,10, 1,30, 1,50, 1,70)	(0,70, 0,90, 1,10, 1,30)
X7	(0, 0, 9,0, 11,0)	(9,0, 11,0, 16,0, 18,0)	(16,0, 18,0, 23,0, 24,0)	(23,0, 24,0, 31,0, 36,0)
X8	(0, 0, 19,6, 24,3)	(19,6, 24,3, 33,6, 38,2)	(33,6, 38,2, 47,5, 52,2)	(47,5, 52,2, 61,6, 66,3)
X9	(46,7, 58,3, 100,0, 100,0)	(20,3, 27,7, 46,7, 58,3)	(7,0, 10,0, 20,3, 27,7)	(1,7, 2,3, 7,0, 10,0)
X10	(14,8, 16,2, 100,0, 100,0)	(10,8, 12,1, 14,8, 16,2)	(6,6, 8,0, 10,8, 12,1)	(2,5, 3,8, 6,6, 8,0)
X11	($-\infty$, $-\infty$, -15,0, -11,0)	(-15,0, -11,0, -9,0 -7,0)	(-9,0, -7,0, -5,0, -3,0)	(-5,0, -3,0, -1,0, 0)
X12	(0,0, 60,0, 70,0, 80,0)	(70,0, 80,0, 90,0, 100,0)	(90,0, 100,0, 105,0, 110,0)	(105,0, 110,0, 115,0, 120,0)
X13	($-\infty$, $-\infty$, -5,0, -2,0)	(-5,0, -2,0, 0,0, 0,2)	(0,0, 0,2, 0,4, 0,6)	(0,4, 0,6, 0,8, 1,0)
X14	($-\infty$, $-\infty$, -40,0, -30,0)	(-40,0, -30,0, -20,0, -10,0)	(-20,0, -10,0, 0, 10,0)	(0, 10,0, 20,0, 30,0)
X15	(0, 0, 0,22, 0,3)	(0,22, 0,3, 0,45, 0,52)	(0,45, 0,52, 0,77, 0,93)	(0,77, 0,93, 1,53, 1,97)

Джерело: розраховано автором.

Таблиця 7. Оцінка рівня фінансового стану комерційного банку

Інтервал значень g	Класифікація рівня параметра "фінансова стійкість"	Функція належності
$0 \leq g \leq 0,15$	G_5 ("дуже низький")	1
$0,15 < g < 0,25$	G_5 ("дуже низький")	$\mu_5 = 10(0,25 - g)$
	G_4 ("низький")	$1 - \mu_5 = \mu_4$
$0,25 \leq g < 0,35$	G_4 ("низький")	1
	G_4 ("низький")	$\mu_4 = 10(0,45 - g)$
$0,35 < g < 0,45$	G_3 ("середній")	$1 - \mu_4 = \mu_3$
	G_3 ("середній")	1
$0,45 \leq g < 0,55$	G_3 ("середній")	$\mu_3 = 10(0,65 - g)$
	G_2 ("високий")	$1 - \mu_3 = \mu_2$
$0,55 < g < 0,65$	G_2 ("високий")	1
	G_2 ("високий")	$\mu_2 = 10(0,85 - g)$
$0,65 \leq g < 0,75$	G_1 ("дуже високий")	$1 - \mu_2 = \mu_1$
	G_1 ("дуже високий")	1
$0,75 < g < 0,85$	G_1 ("дуже високий")	
$0,85 \leq g \leq 1,0$	G_1 ("дуже високий")	

Джерело: Міщенко В. І. Санаційний банк — "брідж-банк" як механізм роботи з нежиттєздатними банками : монографія / В. І. Міщенко, В. В. Крилова, М. В. Ніконова та ін. ; Центр наукових досліджень Національного банку України. — К. : УБС НБУ, 2011. — 119 с.

Приклад розрахунку фінансової стійкості проблемних банків України

Запропонована модель оцінювання фінансового стану проблемного банку, яка поєднує методи експертного оцінювання та коефіцієнтного аналізу на засадах використання інструментарію нечітких множин, була застосована для аналізу ризику банкрутства 30 комерційних банків, які зазнали збитків за результатами діяльності, на підставі даних їхньої офіційної звітності за 2011 р.

Розраховані фінансові показники комерційних банків із проблемними активами наведено в табл. 8 і 9, класифікацію рівнів показників і загальний рівень фінансового стану комерційних банків за результатами розрахунків — у табл. 10.

За результатами розрахунків жоден банк не отримав високого рейтингу. Проміжний середньо-високий рівень спостерігався у 8 банків, задовільний фінансовий стан — у 14 банків, низько-середній рейтинг — у 5 установ, низька фінансова стійкість — у 2 банків, а найнижчу оцінку отримав 1 банк ("Столиця"), який перебуває в стадії ліквідації за рішенням НБУ від 30.01.2012 [16].

Низький рівень фінансової стійкості спостерігався у таких банках: Укрсиббанк (23-тє місце), Сведбанк (24-тє), "Львів" (25-тє), Піреус Банк МКБ (26-тє), Універсал Банк (27-тє), Родовід Банк (28-тє), Інпромбанк (29-тє місце). Таким чином, незважаючи на те, що 18 банків мали збитки три роки поспіль, тільки сім із них є дійсно проблемними.

Таблиця 8. Результати розрахунків фінансових показників Х1—Х8

Банк	Місце банку в групі (НБУ)	Х1	Х2	Х3	Х4	Х5	Х6	Х7	Х8
Група I									
Укрсиббанк	9	3,8	4,0	66,0	61,6	64,7	1,1	27,7	28,7
Фінанси та кредит	14	8,1	8,8	86,4	80,8	96,1	1,8	9,3	44,0
Укргазбанк	16	15,4	18,3	73,3	58,2	114,8	2,9	36,1	24,1
Група II									
Кредитпромбанк	1	17,0	20,5	87,6	82,4	92,8	1,7	12,0	57,7
Форум	3	14,2	16,6	82,7	76,3	130,9	1,7	22,3	59,7
Ерсте Банк	5	12,1	13,8	68,9	44,8	138,8	2,7	25,2	10,3
VAB Банк	7	3,6	3,8	64,3	60,5	81,9	1,2	30,6	45,4
Родовід Банк	8	40,5	68,0	30,1	26,1	82,4	16,1	3,4	1,0
Сведбанк	10	11,3	12,8	72,3	72,3	636,3	14,3	29,1	3,8
Хрещатик	11	7,4	8,0	66,6	57,8	105,2	0,9	22,7	54,8
Універсал Банк	15	7,0	7,6	77,8	69,4	73,4	1,8	18,5	35,2
Правекс-Банк	16	18,3	22,3	75,7	75,7	49,1	1,6	14,8	42,6
Група III									
Піреус Банк МКБ	7	13,3	15,3	57,7	54,0	183,5	2,4	32,9	18,2
Кліринговий Дім	12	14,4	16,8	63,7	63,1	92,9	1,0	42,6	46,1
БМ Банк	16	8,6	9,5	79,6	77,8	138,4	1,3	16,6	58,6
Група IV									
Банк Кіпру	6	26,3	35,7	74,1	72,7	75,0	2,3	20,3	32,3
Експобанк	13	11,7	13,3	67,5	64,0	190,3	1,2	33,3	49,6
Місто Банк	17	16,2	19,4	59,3	58,0	130,7	1,5	40,4	29,0
Енергобанк	18	12,7	14,6	59,5	57,8	76,4	0,9	40,5	52,9
Базис	37	9,6	10,6	70,8	69,6	46,8	1,2	13,4	64,5
Банк Петрокоммерц-Україна	46	14,1	16,5	63,1	54,3	101,7	1,1	44,4	43,2
Національний Кредит	48	0,1	0,1	76,9	76,9	66,0	1,1	19,3	57,7
Перший Інвестиційний Банк	49	27,4	37,7	68,9	66,0	61,3	1,4	34,8	54,4
Новий	51	11,3	12,8	65,2	61,9	63,9	1,0	37,7	42,8
Львів	54	14,3	16,7	72,5	71,2	69,0	1,2	20,8	71,4
Преміум	57	36,1	56,4	33,9	33,9	147,6	1,1	113,5	2,9
Інпромбанк	70	-37,1	-27,1	82,0	82,0	3,6	1,7	2,4	20,9
Дойче Банк ДБУ	77	35,7	55,5	59,4	6,0	74,2	0,1	59,3	21,9
ЕБРФ	102	82,6	473,5	84,4	84,4	76,2	6,2	63,6	14,9
Столиця	117	-11,4	-10,2	56,8	50,9	4,7	2,3	1,0	19,1

Джерело: розраховано за: Дані фінансової звітності банків України станом на 01.01.2010, 01.01.2011, 01.01.2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097.

Усі інші банки, попри збитки у 2011 р., мають достатній рівень фінансової стійкості та не потребують допомоги держави. У трійку лідерів серед проблемних банків за рівнем фінансової стійкості на 1 січня 2012 р. потрапили Перший

Таблиця 9. Результати розрахунків фінансових показників X9—X15

Банк	Місце банку в групі (НБУ)	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15
Група I								
Укрсиббанк	9	20,8	13,3	-9,8	-5,5	66,8	15,9	3,13
Фінанси та кредит	14	9,0	7,3	-0,3	-0,8	99,3	5,9	1,96
Укргазбанк	16	48,9	34,8	-13,0	0,1	142,2	7,3	2,30
Група II								
Кредитпромбанк	1	19,0	15,8	-4,6	0,2	93,6	7,0	1,23
Форум	3	35,7	29,4	-5,2	-17,6	79,7	-11,5	1,22
Ерсте Банк	5	28,2	12,7	-1,5	-1,2	101,9	33,7	0,95
VAB Банк	7	23,2	14,2	-4,7	-7,9	134,8	24,8	0,88
Родовід Банк	8	93,5	46,1	-8,4	-24,8	97,3	-93,6	1,38
Сведбанк	10	41,2	30,3	-4,3	0,4	61,5	-74,5	1,00
Хрещатик	11	8,6	5,4	-0,5	-2,8	104,7	6,5	0,64
Універсал Банк	15	28,9	20,2	-5,2	-6,0	82,4	-1,3	0,67
Правекс-Банк	16	17,8	13,5	-2,0	-2,8	99,9	11,8	0,55
Група III								
Піреус Банк МКБ	7	31,2	17,1	-12,9	-6,8	118,4	-13,4	0,41
Кліринговий Дім	12	16,7	10,8	-1,0	1,6	106,4	5,5	0,34
БМ Банк	16	6,4	5,5	-1,0	-0,5	123,8	56,8	0,29
Група IV								
Банк Кіпру	6	7,5	5,5	-2,9	0,1	127,0	100,8	0,23
Експобанк	13	14,6	9,4	-0,4	-5,1	99,5	13,5	0,20
Місто Банк	17	14,7	8,6	-0,9	-0,8	107,7	74,6	0,17
Енергобанк	18	7,1	4,3	-1,8	-2,5	101,1	20,2	0,16
Базис	37	6,6	4,8	-4,7	-0,8	86,5	-14,3	0,10
Банк Петрокоммерц-Україна	46	30,6	16,6	-11,8	-0,8	111,9	-9,8	0,10
Національний Кредит	48	10,5	8,3	-4,3	-0,8	139,4	48,9	0,09
Перший Інвестиційний Банк	49	11,3	7,7	-1,0	-0,8	102,8	25,8	0,08
Новий	51	4,7	3,0	-0,9	-0,8	124,2	22,8	0,07
Львів	54	16,5	11,8	-5,9	-4,3	102,3	4,8	0,07
Преміум	57	42,1	14,3	-1,0	0,1	102,3	506,6	0,07
Інпромбанк	70	65,2	58,5	-34,8	2,5	97,0	-4,4	0,10
Дойче Банк ДБУ	77	5,0	0,4	-7,4	-12,1	189,6	875,0	0,04
ЄБРФ	102	21,3	18,0	-0,5	0,3	81,0	-58,0	0,02
Столиця	117	89,2	51,3	-54,9	3,1	72,7	-6,2	0,02

Джерело: розраховано за: Дані фінансової звітності банків України станом на 01.01.2010, 01.01.2011, 01.01.2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097.

Інвестиційний Банк (4-та група, 1-ше місце) Кліринговий Дім (3-тя група, 2-ге місце) та Дойче Банк ДБУ (4-та група, 3-тє місце).

Таблиця 10. Загальний рівень фінансового стану комерційних банків

Банк	Підсумковий інтегральний показник	Рівень фінансового стану	Місце
Група I			
Укрсиббанк	0,415	H-0,35, CP-0,65	23
Фінанси та кредит	0,538	CP	11
Укргазбанк	0,504	CP	15
Група II			
Кредитпромбанк	0,565	CP-0,85, B-0,15	6
Форум	0,4827	CP	20
Ерсте Банк	0,483	CP	19
VAB Банк	0,486	CP	18
Родовід Банк	0,327	H	28
Сведбанк	0,405	H-0,45, CP-0,55	24
Хрещатик	0,547	CP	10
Універсал Банк	0,373	H-0,77, CP-0,23	27
Правекс-Банк	0,503	CP	16
Група III			
Піреус Банк МКБ	0,384	H-0,66, CP-0,34	26
Кліринговий Дім	0,594	CP-0,56, B-0,44	2
БМ Банк	0,584	CP-0,66, B-0,34	4
Група IV			
Банк Кіпру	0,581	CP-0,69, B-0,31	5
Експобанк	0,530	CP	12
Місто Банк	0,561	CP-0,89, B-0,11	7
Енергобанк	0,554	CP	9
Базис	0,459	CP	22
Банк Петрокоммерц-Україна	0,474	CP	21
Національний Кредит	0,508	CP	14
Перший Інвестиційний Банк	0,595	CP-0,55, B-0,45	1
Новий	0,560	CP-0,9, B-0,1	8
Львів	0,393	H-0,57, CP-0,43	25
Преміум	0,522	CP	13
Інпромбанк	0,316	H	29
Дойче Банк ДБУ	0,586	CP-0,64, B-0,36	3
ЄБРФ	0,490	CP	17
Столиця	0,225	OH-0,25, H-0,75	30

Джерело: розраховано автором.

Банкам із низьким рейтингом повинні допомогти або материнські компанії, якщо це іноземні установи, або власники чи держава, якщо це українські банки.

Розроблена на основі використання теорії нечітких множин модель оцінювання фінансового стану проблемного банку має низку переваг порівняно з наявними методиками, а саме: урахує результати діяльності фінансової

установи за минулі роки; містить найважливіші показники зростання активів і депозитів у період кризи; дає змогу звернути увагу на індивідуальні особливості суб'єкта господарювання шляхом зміни значущості показників у комплексній оцінці; урахує вплив суб'єктивного чинника на процес прийняття рішень; допомагає виокремити серед збиткових банків найпроблемніші, які справді потребують допомоги.

Подальші дослідження мають спрямовуватися на вирішення таких важливих питань, як забезпечення життєдіяльності проблемних банків, мінімізація наслідків впливу їх банкрутства на банківську систему загалом, вжиття превентивних заходів для зниження рівня проблемних активів.

Список використаних джерел

1. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.
2. Дані фінансової звітності банків України станом на 01.01.2010, 01.01.2011, 01.01.2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097.
3. Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS : затверджено постановою Правління Національного банку України від 08.05.2002 № 171 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/PB02004.html.
4. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк. — Т. : Терноп. нац. екон. ун-т, 2009. — 316 с.
5. Усик О. Г. Рейтинговая оценка надежности коммерческих банков, страховых компаний и кредитных союзов / О. Г. Усик, Е. А. Бондарюк // Вестник СевГТУ. — 2007. — № 81. — С. 143—147.
6. Рейтинг надійності комерційних банків станом на 29.03.2012 за методикою “Кредит-Рейтинг” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ru/events/press-releases/13120>.
7. Рейтинг надежности украинских банков в 2011 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://expert-rating.com/data/upload/PI-ratings/Banks_ratings-2011.pdf.
8. Рейтинг надійності комерційних банків у 2011 р. за методикою РБК-Україна [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr>.
9. Фурсова В. А. Рейтингова система оцінки фінансової стабільності банків з іноземним капіталом як інструмент підвищення надійності банківської системи / В. А. Фурсова, О. В. Каширіна // Вісник Національного банку України. — 2011. — № 9. — С. 33—41.
10. Еркес О. Є. Критерії визначення проблемного банку / О. Є. Еркес // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. — 2011. — Вип. 31. — С. 71—79.
11. Санаційний банк — “брідж-банк” як механізм роботи з нежиттєздатними банками : монографія / В. І. Міщенко, В. В. Крилова, М. В. Ніконова та ін. ; Центр наукових досліджень Національного банку України. — К. : УБС НБУ, 2011. — 119 с.
12. Про банки і банківську діяльність : закон України від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

13. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків : затверджено постановою Національного банку України від 06.07.2000 № 279 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>.

14. Недосекин А. О. Лингвистический анализ гистограмм экономических факторов / А. О. Недосекин, С. Н. Фролов [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://sedok.narod.ru/s_files/2003/Art_040703.doc.

15. Недосекин А. О. Анализ риска банкротства предприятий с применением нечетких множеств / А. О. Недосекин, О. Б. Максимов // Вопросы анализа риска. — 1999. — № 2-3. — С. 28—38.

16. Перелік банків України, які знаходяться на ліквідації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=75473&cat_id=40259.